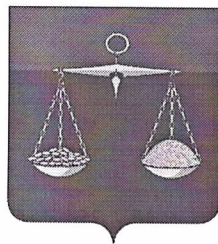

РЕСПУБЛИКА ТАТАРСТАН

**ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ
КОМИТЕТ
АЙДАРОВСКОГО
СЕЛЬСКОГО
ПОСЕЛЕНИЯ
ТЮЛЯЧИНСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА**

Гагарина ул., д. 13 а, д.Айдарово, 422095
тел. (факс): (84360) 5-34-46,
E-mail: Aydar.Tul@tatar.ru

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ

**ТЕЛӘЧЕ
МУНИЦИПАЛЬ
РАЙОНЫ
АЙДАР АВЫЛ
ЖИРЛЕГЕ
БАШКАРМА КОМИТЕТЫ**

Гагарин ур., 13 а нче йорт, Айдар авылы, 422095
тел. (факс): (84360) 5-34-46,
E-mail: Aydar.Tul@tatar.ru

ОКПО 94318091 ОГРН 1061675010825 ИНН/КПП 1619004436/161901001

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
« 30» сентябрь 2021ел.

КАРАР
№ 20

**Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Айдар авыл
жирлегендә Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген
мәңгеләштерү турында Нигезләмәне раслау хакында**

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, "Ватанны саклаганда һәлак булучыларның истәлеген мәңгеләштерү турында" 1993 елның 14 гыйнварындагы 4292-1 номерлы Россия Федерациясе Законы нигезендә, Теләче муниципаль районы Айдар авыл жирлегендә Башкарма комитеты

карап итте:

1. Кушымта итеп китерелә торган Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Айдар авыл жирлегендә Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү турында Нигезләмәне расларга.
2. Әлеге карарны гамәлдәге законнар нигезендә бастырып чыгарырга.
3. Әлеге карар гамәлдәге законнар нигезендә үз көченә керә.
4. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны үз өстемдә калдырам.

Айдар авыл жирлегендә башлыгы

Р.Р. Хажиев

**Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Айдар авыл
жирлегендә Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген
мәңгеләштерү турында НИГЕЗЛӘМӘ**

**1. Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген
мәңгеләштерү**

Хәтер мәңгеләштерелергә тиеш:

- хәрби гамәлләр барышында, башка хәрби бурычларны үтәгәндә яисә Ватанны саклау буенча хезмәт бурычларын үтәгәндә һәлак булучылар;

- башка дәүләтләр территорияләрендә хәрби бурыч үтәгәндә һәлак булучылар;

- Ватанны саклаганда яралардан, контузияләрдән, имгәнүләрдән яисә авырулардан үлгән, күрсәтелгән нәтижеләргә килү вакытына бәйсез рәвештә, шулай ук сугыш барышында хәбәрсез югалганнарны башка хәрби бурычларны үтәгәндә яисә хезмәт бурычларын үтәгәндә үлгән;

- әсирлектә һәлак булучылар, анда килеп туган сугыш вәзгыяте нәтижәсендә һәлак булучылар, әмма Ватанына хыянәт итмәгән намусларын һәм сыйфатларын югалтмаганнар.

Россияне яклаганда һәлак булган чит ил гражданнына да хәтер билгесе бирелә.

**2. Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген
мәңгеләштерү формалары:**

Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерүнең төп формалары булып тора:

- хәрби каберлекләргә саклау һәм төзекләндерү, Ватанны саклаганда һәлак булучыларны жирләүнең башка урыннарын булдыру, саклау һәм төзекләндерү, каберлекләр, һәйкәлләр, стелалар,obeliskлар, һәлак булганнар истәлеген мәңгеләштерүче башка мемориаль корымнар һәм объектлар урнаштыру;

- Ватанны саклаганда һәлак булучыларның батырлыгына тарихи яктан бәйле аерым территорияләргә саклау һәм төзекләндерү;

- Ватанны саклаганда билгесез хәрби каберлекләргә һәм күмелмәгән калдыкларны ачыклауга, һәлак булганнарның һәм хәбәрсез югалганнарның исемнәрен урнаштыруга, аларның исемнәрен һәм алар турында хәтер китапларына һәм тиешле мәгълүмат системаларына кертүгә юнәлдерелгән эзләнү эше үткөрү;

- мемориаль музейлар һәм хәрби хәрәкәтләр урыннарында истәлек билгеләре булдыру;

- массакуләм мәгълүмат чараларында һәм "Интернет" телекоммуникация челтәрендә

Ватанны саклаганда һәлак булучылар турында материаллар урнаштыру, аларның батырлыкларына багышланган сәнгать һәм әдәбият әсәрләрен

булдыру, күргәзмәләр оештыру;

- Ватанны саклаганда һәлак булганнарның исемнәрен урамнарға һәм майданнарға, географик объектларға, оешмаларға, шул исәптән мәгариф оешмаларына, учреждениеләргә, хәрби частьларға һәм берләшмәләргә, корабларға һәм судноларға бирү;

- Ватанны саклаганда һәлак булганнарның исемнәрен хәрби частьләренң, хәрби һөнәри белем бирү оешмаларының һәм югары белем бирү хәрби мәгариф оешмаларының шәхси составы исемлегенә кертү;

- Ватанны саклаганда һәлак булганнарның исемнәрен мәңгеләштерүче истәлекле даталар билгеләү.

Дәүләт һакимияте органнары һәм җирле үзидарә органнары, ижтимагый-дәүләт берләшмәләре, ижтимагый берләшмәләр карары буенча Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү буенча башка чаралар да гамәлгә ашырылырга мөмкин

3. Ватанны саклаганда һәлак булучыларны күмү

Ватанны саклаганда һәлак булганнарның кабер ташлары, һәйкәлләр, стеллалар,obeliskлар, чикләү элементлары һәм башка мемориаль корылмалар һәм объектлар белән җирләнүе хәрби каберлекләр булып тора.

Аларга түбәндәгеләр керә: уртақ зиратларда аерым хәрби участкалар, уртақ зиратларда һәм зиратлардан тыш, колумбарий һәм һәлак булганнарның көле салынган урналар.

4. Ватанны саклаганда һәлак булганнарны күмү (янадан күмү) тәртибе

Ватанны саклаганда һәлак булганнарны күмү (янадан күмү) федераль кануннар таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

5. Хәрби күмүләренә дәүләт исәбенә алу, тоту һәм төзекләндерү

Хәрби каберлекләр дәүләт исәбенә алынырга тиеш. Теләче муниципаль районы Айдар авыл җирлегенә территориясендә аларны исәпкә алу Айдар авыл җирлегенә Башкарма комитеты тарафыннан алып барыла. Һәр хәрби каберлеккә мемориаль билге куела һәм паспорт төзелә.

Теләче муниципаль районы Айдар авыл җирлегенә территориясендә хәрби каберлекләренә карап тоту өчен җаваплылык Айдар авыл җирлегенә Башкарма комитетына йөкләнә.

6. Хәрби каберлекләренң сакланышын тәэмин итү

Россия Федерациясене халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарихи һәм мәдәни ядкарлар) дип танылган хәрби күмүләренң сакланышын тәэмин итү максатларында, алар урнашкан урыннарда мәдәни мирас объектларын саклау зоналары Россия Федерациясене законнары белән билгеләнгән тәртиптә билгеләнә.

Җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре хәрби каберлекләренң сакланышын тәэмин итү зарурлыгыннан чыгып эшләнә һәм үзгәртелә.

Алар нәтижәсендә хәрби каберлекләргә зыян китерергә мөмкин булган төзелеш, җир, юл һәм башка эшләр бары тик Айдар авыл җирлегенә Башкарма комитеты белән килештерелгәннән соң гына башкарыла.

Гражданныр һәм юридик затлар хокукка ия булган җир кишәрлекләрендә булган хәрби каберлекләренә саклау өчен җаваплы

Җир кишәрлекләрендә (җир кишәрлекләре өлешендә) сөяк калдыклары һәм (яисә) кабер ташлары, һәйкәлләр, стеллалар,obeliskлар, башка мемориаль

корылмалар һәм объектлар, аларның өлешләрен (алга таба - иске күмү) ачыкланган очракта, гражданныр һәм (яисә) юридик затлар, аларның жир кишәрлекләре (жир кишәрлекләре өлешләре) булсалар, йә гражданнырга һәм (яисә) юридик затларга карамаган жир кишәрлекләрендә иске күмүләрне ачыклаган затлар бу хакта Айдар авыл жирлегенең эчке эшләр органнары һәм (яисә) Башкарма комитеты ачыкланган көннән алып өч эш көне эчендә хәбәр итәргә тиеш.

Табылган сөяк калдыклары Ватанны саклаганда күмелмәгән мәетләргә тап булган яки билгесез хәрби күмүләр ачыкланган очракта, Айдар авыл жирлеге башкарма комитеты Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең вәкаләтле органына Ватанны саклаганда һәлак булганнарның күмелмәгән калдыкларын яисә билгесез хәрби күмүләрне шул раслаган көннән алып өч эш көне эчендә ачыклау турында хәбәр итә.

Ватанны саклаганда һәлак булучыларның жәсәдләрен табу турында хәбәр алынганнан соң ун эш көннән дә соңга калмыйча Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең вәкаләтле органы аларны күмү турында карар кабул итә. Ватанны саклаганда һәлак булучыларның жәсәдләре гражданныр һәм (яки) юридик затлар булган жир кишәрлекләрендә (жир кишәрлекләре) табылса, Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең вәкаләтле органы аларны күчерү һәм киләчәктә күмү турында карар кабул итә.

Билгесез хәрби күмүләр ачыклану турында хәбәрнамә алган көннән алып ун эш көннән дә соңга калмыйча, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте вәкаләтле органы билгесез хәрби күмүләрне, шул исәптән билгесез хәрби күмүләрне гражданныр һәм (яисә) юридик затлар карамагындагы жир кишәрлекләрендә (жир кишәрлекләренең өлешләре) барлыгы ачыкланган очракта, күчерү турында карар кабул итә. Гражданныр һәм (яки) юридик затларга карамаган жир кишәрлекләрендә (жир кишәрлекләре өлешләрендә) билгесез сугышчылар күмелгән очракта, Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең вәкаләтле органы ачыкланган урында билгесез хәрби каберлекләрне саклап калу турында карар кабул итәргә мөмкин. Мондый карар кабул иткәндә Айдар авыл жирлеге Башкарма комитеты тарафыннан "Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү турында" 1993 елның 14 гыйнварындагы 4292-1 номерлы РФ Законының 5 статьясында каралган кирәкле чаралар күрелә.

Ватанны саклаганда һәлак булганнарның күмелмәгән калдыкларын күмү чаралары, аларны күчерү чараларын да кертәп, әлеге статьяның жиденче һәм сигезенче өлешләрендә каралган билгесез хәрби күмү чараларын да кертәп, Россия Федерациясе субъекты дәүләт хакимиятенең вәкаләтле органы тарафыннан Ватанны саклаганда яисә билгесез хәрби каберлекләрне ачыклау турында хәбәр алынган көннән алып өч айдан да артмаган срокта уздырыла.

Табылган корал, документлар һәм һәлак булганнарның башка мөлкәте акт буенча аларны өйрәнү, экспертиза һәм исәпкә алу өчен хәрби идарә органнарына тапшырыла. Шул ук вакытта һәлак булучыларның документлары, шәхси әйберләре һәм бүләкләре аларның туганнарына яки музейларга тапшырыла, ату коралы Эчке эшләр органнарына тапшырыла. Ату коралы һәм башка корал чаралары, аларны хәрби куллануны бетереп калдырган хәлдә, музейларга экспонацияләү өчен тапшырыла ала.

Шартлаткыч әйберләр табылу турында кичекмәстән хәрби идарә органнарына хәбәр ителә, алар билгеләнгән тәртиптә аларны зарарсызландыру яки юк итү буенча чаралар күрә. Үзешчән башлангыч тәртибдә шартлаткыч әйберләрне табу урыннарыннан алу һәм аларны ташу тыела.

Ватанны саклаганда һәлак булган кешеләрнең жәсәдләрен эксгумацияләү чаралары Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенә вәкаләтле органы тарафыннан тәмин ителә.

Хәрби каберлекләрнең сакланышы Айдар авыл жирлеге Башкарма комитеты тарафыннан тәмин ителә.

Ватанны саклаганда һәм билгесез хәрби күмгәндә һәлак булганнарның күмелмәгән калдыкларының сакланышын тәмин итү «Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү турында» 1993 елның 14 гыйнварындагы 4292-1 номерлы РФ Законында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

7. Хәрби каберлекләрне торгызу

Яраксызга чыккан хәрби каберлекләр, мемориаль корылмалар һәм һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерүче объектлар Айдар авыл жирлеге Башкарма комитеты тарафыннан торгызылырга тиеш.

Хәрби каберлекләргә зыян китерүдә гаепле гражданнар яки юридик затлар аларны торгызырга тиеш.

8. Эзләү эшен оештыру

Билгесез сугышчылар каберлекләрен һәм жирләнми калган жәсәдләрен ачыклау, һәлак булучыларның яки хәбәрсез югалганнарның исемнәрен билгеләү максатыннан эзләү эшләре алып барыла. Ул мондый эш башкаруга вәкаләтле ижтимагый берләшмәләр тарафыннан оештырыла һәм үткәрелә.

Хәрби гамәлләр барган урыннарда эзләү эшләре алып бару, шулай ук хәрби каберлекләрне үзешчән инициатива тәртибдә ачу тыела.

Һәлак булучыларны күмү өлешендә эзләү эшләрен үткәрү тәртибе гамәлдәге законнар нигезендә Башкарма комитет тарафыннан үз компетенциясе чикләрендә билгеләнә.

9. Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү эшен гамәлгә ашыручы дәүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары вәкаләтләре

Төзелгән килешүләр кысаларында Саба һәм Теләче районнары хәрби комиссариаты (муниципаль) хокуклы:

- Россия Федерациясе законнарында каралган очракларда Ватанны саклаганда һәлак булган кешеләрнең мәетләрен күмү (яңадан күмү) эшендә катнаша;

- эзләү эшләре алып баруда, һәлак булган сугышчыларның жәсәдләрен күмүдә (яңадан күмү) һәм хәрби каберлекләрне төзекләндерүдә ижтимагый берләшмәләргә гамәли ярдәм күрсәтә;

- эзләү эшләре барышында табылган корал, хәрби техника һәм башка матди чараларны документлар белән кабул итүне гамәлгә ашыра, аларны өйрәнү, исәпкә алу һәм алга таба файдалану предметына экспертиза үткәрә;

- һәлак булучылар һәм хәбәрсез югалганнар турында мәгълүматларны билгеләү буенча эш алып бара;

Төзелгән килешүләр кысаларында Россия Эчке эшләр министрлыгының

Теләче районындагы бүлеге хокуклы:

- эзләү эшләрен башкарганда жәмәгать тәртибен тәэмин итә;
 - эзләү эшләре барышында табылган ату коралын кабул итү һәм саклауны гамәлгә ашыра;
 - эчке гаскәрләрдә һәлак булган хәрби хезмәткәрләр, Эчке эшләр органнарының рядовой һәм начальник составы затларының исәбен алып бара;
 - хәбәрсез югалганнар турында мәгълүмат урнаштыруда катнаша;
- Айдар авыл жирлеге башкарма комитеты:
- Ватанны саклаганда һәлак булучыларның истәлеген мәңгеләштерүче хәрби каберлекләре, мемориаль корылмаларны һәм объектларны тәртиптә тоту һәм төзекләндерү чараларын, шулай ук Россия Федерациясе территориясендә чит ил хәрбиләренең каберлекләрен карау буенча Хөкүмәтара килешүләре гамәлгә ашыру эшләрен гамәлгә ашыра;
 - яңа хәрби каберлекләр өчен майданнар резервын булдыралар;
 - Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү буенча вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы белән хәрби күмүләрдән тыш урнашкан һәм Мәңгелек ут яисә Хәтер Уты булган мемориаль корылмаларны үзекләштерелгән исәпкә алуны оештыру максатларында үзара эшчәнлекне гамәлгә ашыралар.

10. Ватанны саклаганда һәлак булучыларның истәлеген мәңгеләштерү буенча чараларны финанс һәм матди-техник яктан тәэмин итү

Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү, шул исәптән Ватанны саклаучыларның батырлыкларына тарихи яктан бәйле аерым территорияләре һәм объектларны урнаштыруга, шулай ук күргәзмәләр һәм башка чаралар оештыруга чыгымнар Айдар авыл жирлеге Башкарма комитеты компетенциясе, шулай ук юридик һәм физик затларның иреккә кертемнәре һәм иганәләре нигезендә жирле бюджет акчалары исәбеннән гамәлгә ашырылырга мөмкин.

Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү чараларын матди-техник яктан тәэмин итү тәртибе Теләче муниципаль районының Айдар авыл жирлеге советы карары белән билгеләнә.

11. Әлеге Нигезләмәне бозган өчен җаваплылык

Сугыш жирләүләре, шулай ук һәйкәлләр һәм башка мемориаль корылмалар һәм Ватанны саклаганда һәлак булганнарны мәңгеләштерүче объектлар Теләче муниципаль районының Айдар авыл жирлеге Башкарма комитеты тарафыннан саклана.

Әлеге Нигезләмәне бозуда гаепле затлар Россия Федерациясе законнары нигезендә җаваплы.